

► Themabrief: **Algemeen**

► DSO/Strategie, Externe Betrekkingen, Portfoliomanagement en Onderzoek

- SEPO verbindt en adviseert met portefeuille overstijgende blik over de beleidsthema's van DSO. Het team Onderzoek verzamelt en ontsluit de benodigde informatie en kennis, monitort relevante ontwikkelingen, evalueert beleidsmaatregelen en adviseert hierover voor de DSO-vakgebieden..

Juli 2023

Positie van Den Haag ten opzichte van andere grote steden

De Atlas voor Gemeenten wordt jaarlijks gepubliceerd. Daarin worden de 50 grootste gemeenten van Nederland op verschillende terreinen met elkaar vergeleken. De Atlas is door de jaren heen een stabiele benchmark gebleken om gemeenten te vergelijken en is methodisch goed onderbouwd. Daardoor is het één van de meest relevante 'lijstjes' voor gemeenten om hun ontwikkeling te ijken. Naast het algemene deel gaat de Atlas ieder jaar in op een ander thema. Dit keer is dat 'groen en blauw'.

Wanneer we kijken naar de positie die Den Haag in de loop der jaren inneemt dan blijkt dat het een aantrekkelijke stad is en blijft om in te wonen, maar dat de stad sociaal-economisch gezien wat lager scoort. Den Haag doet het in sociaal-economisch opzicht net iets minder goed dan Rotterdam, maar veel slechter dan Amsterdam en Utrecht. De verschillen zijn de afgelopen jaren groter geworden. Deze Kenniswijzer vat de inhoud van de Atlas voor Gemeenten samen vanuit het Haagse perspectief. Het thema van dit jaar 'groen en blauw' zal eerst de revue passeren. Daarna zal er ingegaan worden op de 'algemene ontwikkelingen in de vier grote steden' gevolgd door 'de sociaal-economische index en tot slot de woonaantrekkelijkheidsindex.

Groen en blauw

Het thema groen en blauw is tegenwoordig een veelbesproken onderwerp in de media en de politiek. Door de toenemende zorgen over het beheersen van de stikstofuitstoot, de kwaliteit van het oppervlaktewater, de afname van de biodiversiteit en de gevolgen van de klimaatverandering wordt het duidelijk dat het hebben van 'groen' en 'blauw' niet alleen een 'nice to have' is, maar dat ze ook van groot belang zijn voor de vitaliteit van de woonomgeving en indirect de gezondheid van de bewoners. Dit onderzoek gaat in op de vraag of de toenemende aandacht voor en de populariteit van 'groen' en 'blauw' leidt tot een grotere aantrekkelijkheid van woonlocaties in de bredere omgeving van natuurgebieden, in wijken met veel groen en blauw en in straten met veel bomen en groene tuinen. Tevens wordt er kort ingegaan op de relatie tussen groenblauwe woonaantrekkelijkheid en gezondheid.

Uit het onderzoek is gebleken dat 'groen' en 'blauw' een prijsopdrijvend effect hebben op de huizenprijzen. Hierbij heeft de kwaliteit van het aanwezige 'groen' en 'blauw' een groter effect op de huizenprijzen dan de hoeveelheid 'groen' en 'blauw'.

Woonlocaties met veel natuur binnen acceptabele reisafstand zijn duurder. Naarmate het aandeel Natura 2000-gebied in die bereikbare natuur toeneemt, stijgt de prijs van de locatie verder.¹ Natuur in de wijk draagt ook sterk bij aan de prijs van woningen. Een woning in een wijk met meer 'groen' en 'blauw' is gemiddeld 2,3% duurder dan een woning in een minder groene of blauwe wijk. Bovendien heeft een grotere biodiversiteit in een wijk een additioneel positief effect op de huizenprijzen in die wijk.

Het onderzoek laat zien dat natuur in de straat een beperkt effect heeft op de stijging van de huizenprijzen.

Mensen zijn dus vooral bereid om meer voor een woning te betalen die in een wijk met veel groen en/of water ligt of die zich in de buurt van een nabijgelegen natuurgebied bevindt.

Het is niet zo dat alle steden met een grote groenblauwe woonaantrekkelijkheid zowel veel natuur in de wijk als veel natuur in de omgeving hebben. In sommige steden (Velsen en Alkmaar) is het 'groen' en 'blauw' in de wijk de voornaamste drijver van de groenblauwe aantrekkelijkheid en in andere steden (Apeldoorn en Bergen op Zoom) levert de natuurlijke ligging de belangrijkste bijdrage aan de groenblauwe woonaantrekkelijkheid. En hoewel de kwaliteit van 'groen' en 'blauw' een belangrijke rol speelt in de groenblauwe woonaantrekkelijkheid, is het ook niet zo dat de steden met het mooiste 'groen' en 'blauw' en de grootste biodiversiteit de grootste groenblauw aantrekkelijkheid hebben. Het gaat echt om de combinatie. Vanzelfsprekend hebben de steden waar weinig 'groen' en 'blauw' in en om de stad te vinden is en waar dat 'groen' en 'blauw' een geringe natuurwaarde heeft de kleinste groenblauwe woonaantrekkelijkheid.

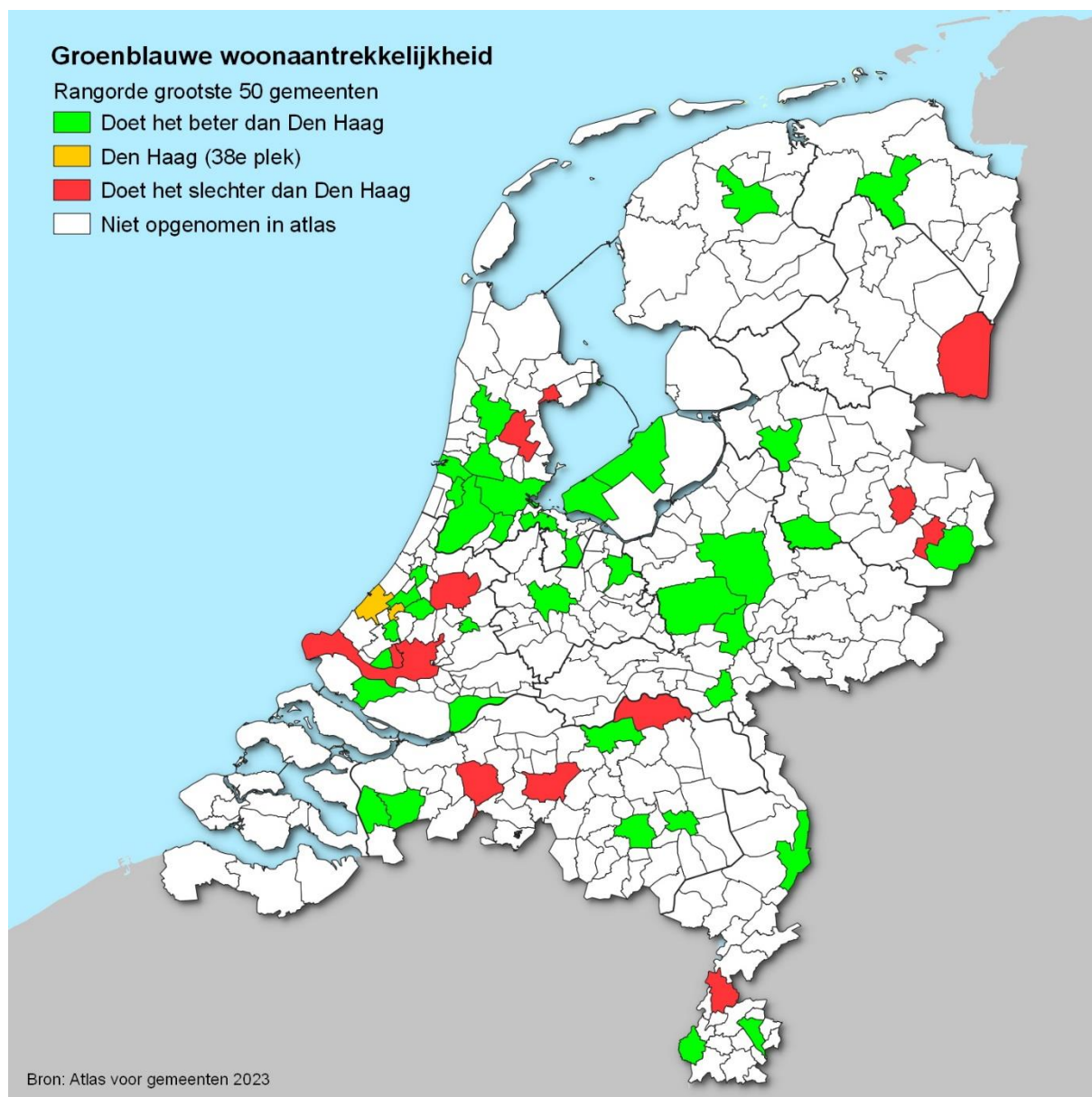
In de ranglijst van de G50 staat Arnhem met de grootste groenblauwe woonaantrekkelijkheid bovenaan. Deze stad combineert het beste van beide; een gunstige ligging ten opzichte van de Veluwe, en grote stukken 'groen' en 'blauw' in de wijken in de stad. De gemeente met de minste groenblauwe woonaantrekkelijkheid is Oss. Kijkend naar de G4 steden staat Den Haag op de 38ste plaats van de ranglijst. Utrecht, Amsterdam en Rotterdam staan respectievelijk op een 16^e, 17^e en 45^e plaats.

In het onderzoek is ook kort aandacht besteed aan de relatie tussen groenblauwe woonaantrekkelijkheid en gezondheid. In beleid wordt vaak het uitgangspunt gehanteerd dat een natuurlijke omgeving bijdraagt aan de gezondheid en het welzijn van de inwoners.

Recente onderzoeken laten zien dat een natuurlijke omgeving bijdraagt aan de mentale gezondheid, het aanzet tot bewegen, de luchtkwaliteit beter is en het er minder heet is op warme dagen. Uit het onderzoek van Atlas voor gemeenten in 2020 bleek dat er op gemeenteniveau een duidelijke samenhang was tussen een grotere deelname aan sport en ervaren gezondheid enerzijds en zorgkosten anderzijds. Uit dit onderzoek blijkt echter dat er geen relatie is tussen groenblauwe woonaantrekkelijkheid op gemeenteniveau enerzijds en verschillen in ervaren gezondheid en zorgkosten anderzijds. In vergelijking met de deelname aan sport is het verband tussen groenblauwe woonaantrekkelijkheid en gezondheid waarschijnlijk indirect. Factoren als sociaaleconomische status en levensstijl spelen vermoedelijk een grotere rol. De onderstaande kaart laat zien welke gemeenten het beter

¹ In Natura 2000-gebieden worden bedreigde plant- en diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit te behouden. Het gaat om aangewezen waardevolle natuur.

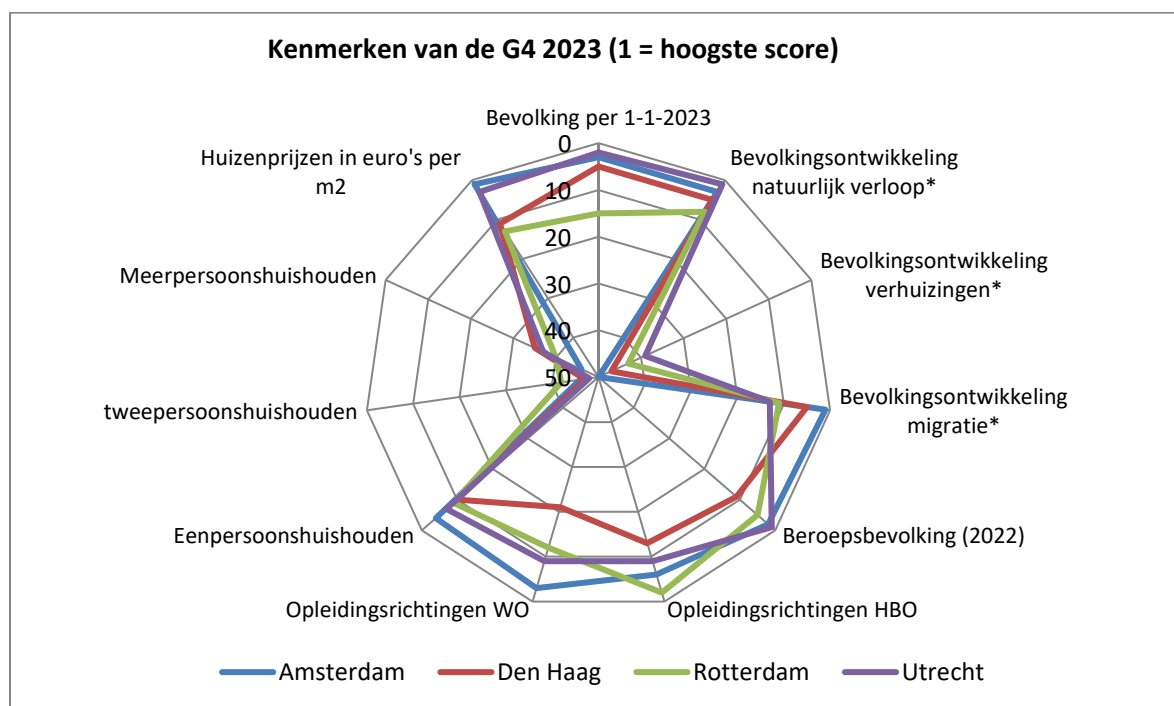
doen dan Den Haag en welke gemeenten het slechter doen dan Den Haag als het gaat om groenblauwe woonaantrekkelijkheid.

Algemene ontwikkelingen in de vier grote steden

In de Atlas wordt jaarlijks naar 50 indicatoren gekeken. De 50 grootste Nederlandse gemeenten worden per indicator geordend van hoog (positie 1) naar laag (positie 50). In onderstaande radarplot is te zien welke positie de vier grote steden (G4) op een aantal indicatoren innemen. Uit de figuur op de volgende pagina blijkt dat alle vier grote steden in de periode 2014-2023 hoog scoren op de ontwikkeling van de bevolking voor wat betreft het natuurlijke verloop en de migratie. Hetzelfde geldt voor de groei van de beroepsbevolking in de periode 2002-2022. Ten aanzien van de verhuizingen scoren ze alle vier laag net zoals hun scores op het aandeel twee- en meerpersoonshuishoudens. Tot slot scoort de G4 hoog op het aandeel eenpersoonshuishoudens, huizenprijzen per m2 en HBO/WO

opleidingsrichtingen. Maar van de vier grote steden scoort Den Haag het laagst op het aandeel eenpersoonshuishouden en HBO/WO opleidingsrichtingen.

*2014-2023

Sociaal-economische index

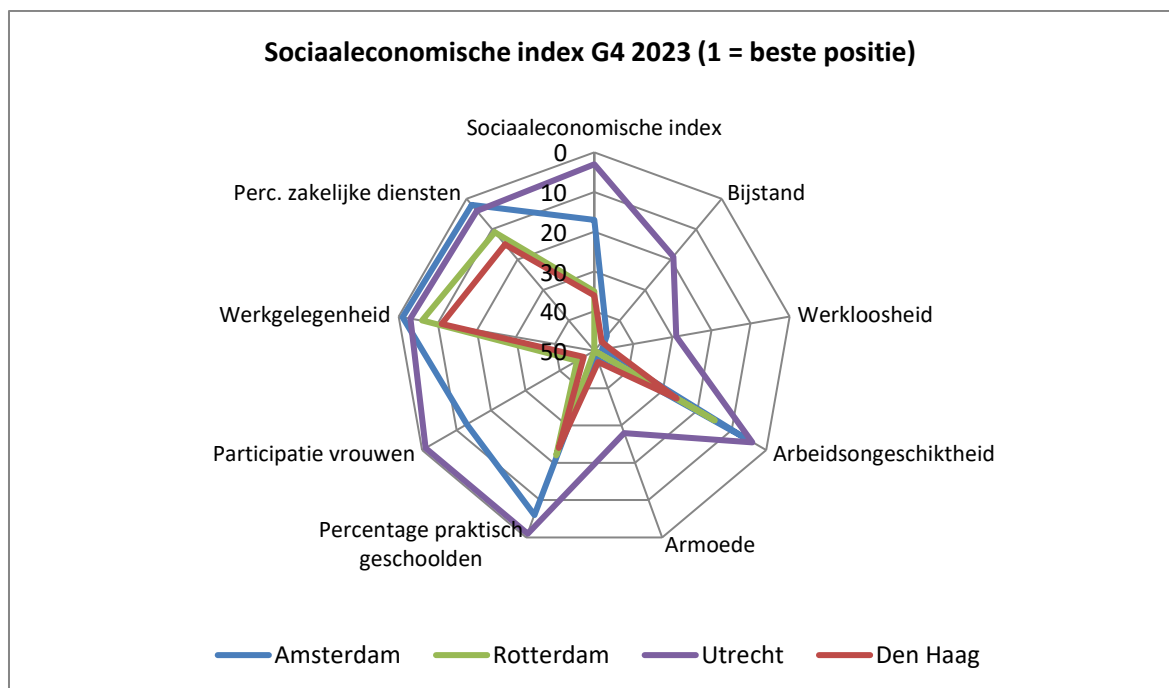
De sociaal-economische index vormt samen met de woonaantrekkelijkheidsindex de kern van de Atlas voor Gemeenten. Door de scores van de afgelopen jaren op een rij te zetten ontstaat een beeld van de ontwikkeling van Den Haag ten opzichte van de 50 grootste gemeenten in Nederland.

De sociaal-economische index bestaat uit de volgende onderdelen:

- Aantal personen in de bijstand
- Werkloosheidspercentage
- Aantal arbeidsongeschikten
- Percentage huishoudens met een inkomen lager dan 105% van het sociaal minimum
- Aandeel praktisch geschoolden (geen startkwalificatie)
- Participatiegraad van vrouwen op de arbeidsmarkt
- Werkgelegenheid (het aantal banen in de gemeente als percentage van de beroepsbevolking)
- Percentage groeisectoren (banen in de financiële en zakelijke dienstverlening).

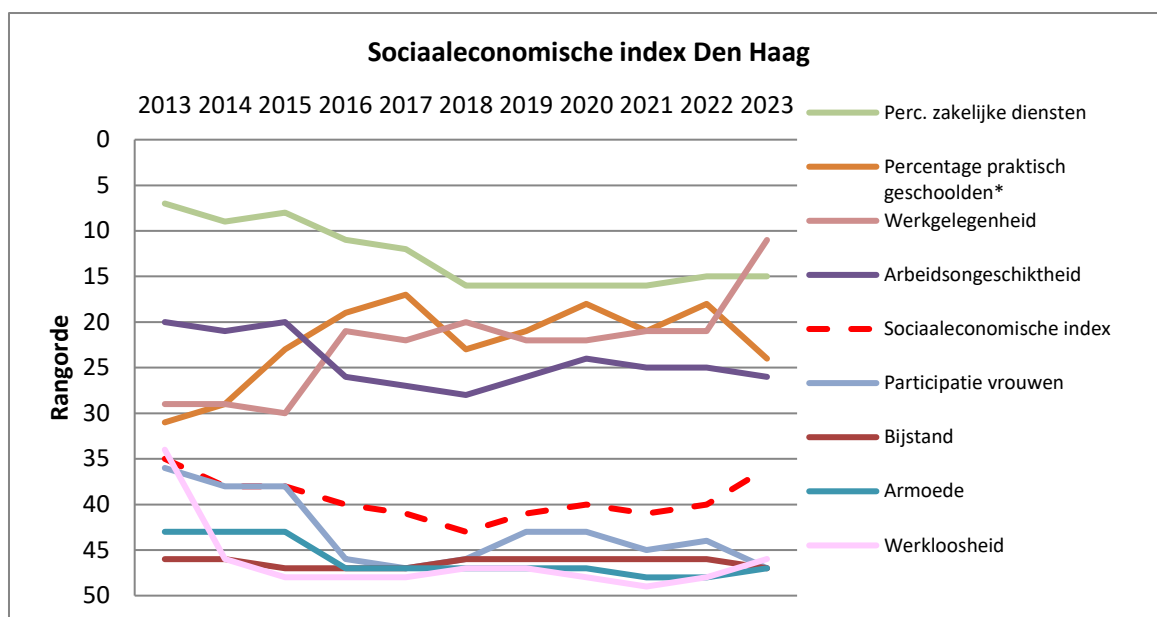
Den Haag scoort in sociaal-economisch opzicht niet zo goed. Amsterdam en vooral Utrecht doen het duidelijk beter. Ten opzichte van de andere grootste gemeenten van Nederland heeft Den Haag net als Amsterdam en Rotterdam veel bijstandsgerechtigden, werkloosheid en armoede. Utrecht scoort hierin gunstiger. Qua werkgelegenheid, zakelijke diensten, praktisch geschoolden en participatie van vrouwen scoren Den Haag en Rotterdam bijna

even laag. Vergeleken met de andere drie grote steden scoort Den Haag het laagst op arbeidsongeschiktheid. In onderstaande radarplot is dit te zien.

De sociaal-economische positie van Den Haag zit nu ongeveer weer op hetzelfde niveau als in 2013, namelijk op de 35^e plaats in 2013 en op 36^e plaats in 2023.² Dit komt vooral door een stijging op de indicatoren werkgelegenheid en een daling in het aandeel praktisch geschoolden (zie onderstaande figuur). Den Haag en Rotterdam nemen ongeveer eenzelfde magere positie in, in vergelijking met Utrecht en Amsterdam. Dit is ook weergegeven in bovenstaande radarplot.

² Het gaat hier om de rangnummers zoals die gepubliceerd zijn in de rapportages van Atlas van Gemeenten. In 2016 is de berekeningsmethodiek gewijzigd waardoor een trendbreuk is ontstaan.

*Aandeel laagopgeleiden van de beroepsbevolking

Woon aantrekkelijkheidsindex

In de Atlas voor gemeenten wordt dit jaar een vernieuwde woon aantrekkelijkheidsindex geïntroduceerd. Alle bestaande indicatoren in de index zijn kritisch tegen het licht gehouden en waar mogelijk vernieuwd en verbeterd. Daarnaast zijn nieuwe indicatoren toegevoegd en is het model herijkt omdat de woonvoorkeuren in de loop der jaren zijn veranderd. Aangezien de indicatoren van de woon aantrekkelijkheidsindex anders zijn dan voorgaande jaren is er sprake van een trendbreuk in 2023.

De woon aantrekkelijkheidsindex laat zien hoe aantrekkelijk een gemeente gevonden wordt om in te wonen. De woon aantrekkelijkheid van een gemeente wordt gemeten aan de hand van een index waarin verschillende factoren zijn opgenomen. Daarbij wordt naar zeven indicatoren gekeken, namelijk bereikbaarheid, voorzieningen, veiligheid, onderwijs, natuur, historie en woonomgeving. De selectie van de indicatoren die deel uitmaken van de woon aantrekkelijkheidsindex en de bijbehorende gewichten zijn de uitkomst van een objectieve econometrische analyse. Dit wordt dus niet op basis van een enquête en de subjectieve beleving van mensen gedaan, maar op basis van feitelijk (woon)gedrag. Den Haag neemt de 7^e plaats in op de woon aantrekkelijkheidsindex; achter Amsterdam, Amstelveen, Leiden, Utrecht, Leidschendam-Voorburg en Hilversum. Den Haag wordt gevolgd door Rotterdam op de 8^e plaats.

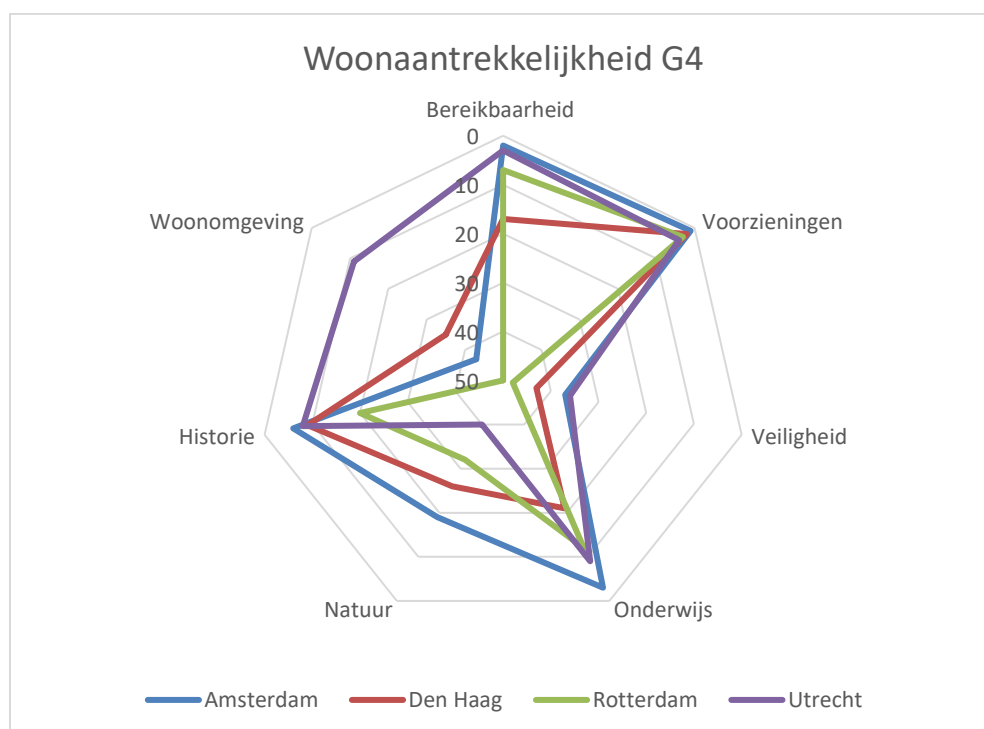
Den Haag scoort slechter in vergelijking met de andere G4 steden als het gaat om bereikbaarheid van banen. Dit betekent dat er vanuit de gemeente Den Haag minder banen bereikbaar zijn dan vanuit Amsterdam, Utrecht en Rotterdam. Als het gaat om de aanwezigheid voorzieningen (podiumkunsten, culinair aanbod, horeca, nachtcultuur en niet-dagelijkse winkels) doen alle 4 de grote steden het goed. Ze staan in de top 4 van de G50 ranglijst. Op het gebied van veiligheid scoren de G4 laag.

In de indicator onderwijs is niet enkel meer de aanwezigheid van een universiteit opgenomen zoals in voorgaande jaren, maar ook de bereikbaarheid en variatie in het aanbod van universitaire opleidingen. Den Haag scoort in verhouding tot de andere G4 steden het laagst op dit punt. Den Haag heeft als enige grote stad geen eigen universiteit

(wel satellietvestigingen), maar wel drie in de buurt (Universiteit Leiden, TU Delft en de Erasmus Universiteit Rotterdam).

De indicator natuur is in de nieuwe woonaantrekkelijkheidsindex ook aanpast. In voorgaande jaren werd er vooral gekeken naar de nabijheid van natuurgebieden en daarbij werden het strand en de duinen buiten beschouwing gelaten. Nu zijn 'groen' en 'blauw' opgenomen in de indicator en gaat het om de bereikbare natuur in de omgeving, het aandeel Natura-2000 gebied in de bereikbare natuur en het aandeel 'groen' en 'blauw' in de wijk. Doordat nu ook de zee en de duinen meetellen scoort Den Haag beter dan voorgaande jaren. Den Haag staat op de 2^e plaats van de G4 steden.

Amsterdam (plaats 6), Utrecht (plaats 8) en Den Haag (plaats 9) staan in de top 10 van de G50 ranglijst als het gaat om historie ³. Rotterdam (plaats 20) doet het minder goed op dit gebied. Voor wat betreft de woonomgeving ⁴ neemt Den Haag de 2^e plaats in van de G4 steden. Utrecht scoort het best en Rotterdam eindigt onderaan de G50 ranglijst op plaats 50. De verschillen tussen de G4 zijn zichtbaar in de onderstaande radarplot.

³ De indicator historie bevat het aantal rijksmonumenten en het aandeel vooroorlogse woningen.

⁴ De indicator woonomgeving bevat het aandeel woningen met een bouwjaar vanaf 2000, het aandeel koopwoningen in de woningvoorraad en de mate van functiemenging in woonwijken.

COLOFON

Uitgave

Gemeente Den Haag

DSO/Strategie, Externe betrekkingen, Portfoliomanagement en Onderzoek (SEPO)

Juli 2023

Inlichtingen

DSO/Strategie, Externe betrekkingen, Portfoliomanagement en Onderzoek (SEPO)

Hoa Pham (06-52672255/hoa.pham@denhaag.nl), Gerbrich Flap (06-25764831)/gerbrich.flap@denhaag.nl) en

Maarten Reiling (06-29699703/maarten.reiling@denhaag.nl)

De opstellers hebben geen aansprakelijkheid inzake het gebruik en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en % kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.